

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"СОЦІОЛОГІЯ"**

**для студентів усіх напрямів підготовки
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри соціології та психології.
Протокол № 3 від 25.09.2013 р.

Укладачі: Сасіна Л. О.
Стативка О. М.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Соціологія" для студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / укл. Л. О. Сасіна, О. М. Стативка. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 48 с. (Укр. мов.)

Наведено тематичний план навчальної дисципліни, її зміст за модулями й темами, плани лекційних, практичних занять, матеріали для закріплення та поглиблення знань, вмінь, навичок і компетентностей (самостійну роботу, питання для самоконтролю, методи активізації навчання), приклади завдань до поточного модульного контролю та екзаменаційного білета. Визначено професійні компетентності, що формуються навчальною дисципліною.

Рекомендовано для студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання.

Вступ

Соціологія – це наука про суспільство. Оскільки суспільство вивчають багато наук (історія, економіка, демографія тощо) для визначення ролі і місця соціології в їх системі важливо визначитися з особливостями її об'єкта і предмета. Найбільш суттєва різниця між соціологією і всіма іншими науками, які вивчають життя суспільства, полягає в тому, що кожна з перелічених наук вивчає певний аспект його життєдіяльності, соціологія ж вивчає суспільство як цілісність, і тому її можна вважати більш фундаментальною наукою за своїм змістом і призначенням.

Об'єктом соціології є закони розвитку і функціонування соціальних спільнот і соціальних процесів, соціальні відносини як механізм взаємозв'язку і взаємодії між суспільством і людьми, між спільнотами й особистостями.

Соціологія як наука набуває особливої актуальності в Україні, оскільки створює наукове підґрунтя формування громадянського суспільства, яке надає людині більше свободи. Людина не може існувати поза суспільством. Тому для того, щоб відповідально та ефективно скористатися отриманою свободою, вона повинна глибше розуміти основи життя соціальних груп, спільностей, соціальних процесів, в системі яких вона існує і відтворюється як особистість.

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів уміння використовувати соціологічний підхід як важливий засіб і дійовий інструмент аналізу складних соціальних проблем у всіх сферах життя, а головне – в діяльності виробничих організацій.

Для досягнення зазначеної мети вирішуються такі завдання:
розвиток у студентів соціологічного мислення і соціологічної уяви;
надання їм допомоги в розумінні сутності змісту соціологічних явищ і процесів, що відбуваються в сучасному ринковому суспільстві;

формування у студентів навичок ефективно приймати і реалізовувати рішення, спрямовані на оптимальне функціонування і подальший розвиток виробничих організацій, як соціальних об'єктів, в умовах ринку.

Предметом навчальної дисципліни є теоретичні концепції соціології, практичні навички проведення соціологічних досліджень з актуальних проблем сучасного життя людини в суспільстві.

Структура навчальної дисципліни подана в табл. 1.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних ЕСТБ – 4; у тому числі: змістовних модулів – 2; самостійна робота – 80 год.	Назва галузі знань: усі	Обов'язкова Рік підготовки – 1. Семестр – 1
Кількість годин: усього – 144; за змістовними модулями: модуль 1 – 56 год.; модуль 2 – 88 год.	Назва напрямів підготовки: всі напрями підготовки	Лекції – 32 год.; Практичні – 32 год.; Самостійна робота – 80 год.
Кількість тижнів викладення навчальної дисципліни – 16. Кількість годин на тиждень – 4	Освітньо-кваліфікацій- ний рівень: бакалавр	Вид контролю: іспит

Робоча програма містить два змістовних модуля, контрольні запитання до них, переліки семінарських та практичних занять, питання для самостійної роботи студентів, характеристику системи поточного й підсумкового контролю, а також рекомендовану літературу.

1. Компетентності та кваліфікаційні вимоги до студентів

Підґрунтям для ефективного оволодіння знаннями, вміннями і навичками у сфері соціології є опанування студентом таких навчальних дисциплін як "Філософія", "Психологія", "Політична економія", "Економічна теорія", "Історія України".

В свою чергу, знання з даної навчальної дисципліни забезпечують успішне засвоєння таких навчальних дисциплін, як "Менеджмент", "Управління персоналом", "Інтелектуальний капітал", "Соціологія і психологія управління", "Управління поведінкою персоналу виробничої організації", "Соціальна психологія", "Культура ділового спілкування та партнерства" та ін.

Теоретичну та практичну підготовку студенти отримують у формі лекційних, практичних та семінарських занять.

Для формування професійних компетентностей застосовуються методи і технології активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Ключові компетентності, якими мають оволодіти студенти.

Соціальна компетентність – передбачає здатності жити в соціумі (враховувати інтереси і потреби різних соціальних груп, дотримуватись соціальних норм і правил, співпрацювати з різними партнерами тощо).

Комунікативна компетентність – передбачає оволодіння технологіями усного і письмового спілкування різними мовами, в тому числі й мовою комп'ютерного програмування, включаючи спілкування через Intertnet; наявність розвинутої мови, техніки спілкування (говоріння, слухання); володіння сучасними засобами зв'язку, вміння складати ділові папери та ін.

Інформаційна компетентність – передбачає здатність до пошуку, обробки, збереження і створення інформаційних ресурсів та обміну ними.

Когнітивна компетентність – проявляється у: 1) готовності до постійного підвищення освітнього рівня, потребі в актуалізації і реалізації особистісного потенціалу, здатності самостійно здобувати нові знання й уміння, здатності до саморозвитку; 2) здатності переносити знання й уміння з одного виду професійної діяльності в інший, вирішувати проблеми, самостійно і критично мислити.

Спеціальна компетентність – полягає у підготовленості особистості до самостійного виконання професійних дій, оцінки результатів власної праці. Спеціальна компетентність формується у навчальному процесі під час професійного становлення та розвитку фахівця. Основу цього процесу складає формування загально-предметних і спеціально-предметних компетентностей.

Загально-предметні компетентності, сформовані відповідно до певного кола навчальних дисциплін і освітніх галузей при професійній підготовці.

Спеціально-предметні компетентності, що формуються у межах навчальної дисципліни "Соціологія".

Згідно з Національною рамкою кваліфікацій, прийнятою постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1341 основними елементами кваліфікаційного освітнього рівня 0 – 6 є такі, що наведені у табл. 2.

**Компетентності, якими мають володіти студенти після вивчення
навчальної дисципліни
"Соціологія"**

Компетентності	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5
Змістовний модуль 1. Соціологія як наука, її історія				
Тема 1. Вступ до соціології				
1.1. Здатність визначити і грамотно використовувати основні категорії системи соціологічних знань. 1.2. Здатність визначити місце і роль людини в системі соціальних зв'язків. 1.3. Здатність до застосування на практиці соціологічних знань та умінь	Знання елементарних загальних соціологічних положень про себе та довкілля	Уміння виконувати та застосовувати на практиці соціологічні знання	Взаємодія в обмеженому колі осіб	Виконання соціологічних завдань під безпосереднім контролем
Тема 2. Історія становлення і розвитку соціології .				
2.1. Здатність до аналізу, порівняння, синтезу знань про теоретичні концепції соціології. 2.2. Здатність до визначення найбільш прийнятних підходів для пізнання, аналізу і опису явищ і процесів сучасного суспільства. 2.3. Здатність грамотно використовувати інструменти соціології для ефективного вирішення соціальних проблем і зняття соціальних протиріч	Знання найбільш прийнятних підходів для пізнання, аналізу і опису явищ і процесів сучасного суспільства у процесі навчання	Уміння аналізувати, порівнювати, синтезувати знання про теоретичні концепції соціології	Взаємодія в соціальній групі для виконання завдань, продукування деталізованих усних письмових повідомлень	Виконання соціологічних завдань під керівництвом з елементами самостійності

1	2	3	4	5
Змістовний модуль 2. Суспільство як соціальна система; основні галузі соціологічного знання				
Тема 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура, теорія соціальної стратифікації				
3.1. Здатність грамотно визначати типологію суспільств, спільнот, груп, використовуючи соціологічні підходи. 3.2. Здатність аналізувати групові процеси і цілеспрямовано впливати на них. 3.3. Здатність грамотно визначати і знімати протиріччя в системі соціальної стратифікації, в діяльності соціальних інститутів	Знання типології суспільств, спільнот, груп, соціологічних підходів у процесі навчання	Уміння аналізувати групові процеси і цілеспрямовано впливати на них	Взаємодія в соціальній групі, ефективна робота в команді, сприйняття критики, порад та вказівок	Відповідальність за результати виконання соціологічних завдань у навчанні або професійній діяльності
Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків				
4.1. Здатність визначати фактори, що впливають на розвиток особистості. 4.2. Здатність визначати проблеми соціалізації особистості в умовах ринкових відносин. 4.3. Здатність аналізувати і корегувати умови формування індивідуальності в сучасному суспільстві	Знання факторів, що впливають на розвиток особистості	Уміння визначати проблеми соціалізації особистості в умовах ринкових відносин	Взаємодія та співробітництво з широким колом осіб для здійснення навчальної або професійної діяльності	Відповідальність за результати навчання або професійної діяльності
Тема 5. Спеціальні соціологічні теорії				
5.1. Здатність визначати специфіку соціологічного вивчення економічних, політич-	Знання специфіки соціологічного вивчення	Уміння пізнати природу соціальних конфліктів	Донесення до фахівців інформації, ідей, проб-	Відповідальність за прийняття рішень у непередба-

1	2	3	4	5
<p>них, культурних, релігійних явищ в Україні.</p> <p>5.2. Здатність пізнавати природу соціальних конфліктів і знаходити способи їх вирішення.</p> <p>5.3. Здатність грамотно використовувати інструменти соціології для ефективного формування трудової мотивації в межах організації</p>	<p>економічних, політичних, культурних, релігійних явищ в Україні</p>	<p>і знаходити способи їх вирішення, використовувати інструмент соціології для ефективного формування трудової мотивації в межах організації</p>	<p>лем, рішень та власного досвіду в галузі майбутньої професійної діяльності</p>	<p>чуваних умовах</p>
<p>Тема 6. Організаційна структура соціологічної роботи в Україні і проведення соціологічних досліджень</p>				
<p>6.1. Здатність розробляти програму соціологічного дослідження.</p> <p>6.2. Здатність обирати найбільш прийнятні методи збору первинної інформації для проведення соціологічного дослідження.</p> <p>6.3. Здатність грамотно використовувати інструменти соціології для пізнання і вирішення найбільш актуальних проблем соціальної реальності</p>	<p>Знання програми соціологічного дослідження</p>	<p>Уміння обирати найбільш прийнятні методи збору первинної інформації для проведення соціологічного дослідження та грамотно використовувати інструменти соціології для пізнання і вирішення найбільш актуальних проблем соціальної реальності</p>	<p>Зрозуміле донесення власних висновків, знань та пояснень з їх обґрунтуванням до фахівців та осіб, які навчаються</p>	<p>Прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує нових підходів, та відповідальність за втілення професійних знань в практику</p>

За результатами навчання з навчальної дисципліни студенти повинні також набути *професійних та особистісних компетентностей*, що відповідають фаховій підготовці.

Професійні компетентності розглядаються як показники готовності тих, хто навчається, до здійснення конкретної професійної діяльності на певному рівні виконання.

Особистісні компетентності визначаються як синтез особистісних якостей людини, які розвиваються в процесі життя й навчання. При підготовці студентів особистісні компетентності розглядаються як необхідні для опанування професією і які формуються у навчально-виховному процесі, а саме: моральні, громадянські і професійно-значущі.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

На початку вивчення навчальної дисципліни студенти повинні бути ознайомленими з програмою та структурою навчальної дисципліни, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань, вмінь, навичок і компетентностей.

Тематичний план навчальної дисципліни складається з двох модулів (табл. 3), кожен з яких об'єднує відносно самостійний за змістом і призначенням блок навчальної дисципліни, який логічно пов'язує кілька навчальних тем дисципліни.

Процес навчання передбачає використання таких форм: лекційні, семінарські, практичні заняття; самостійна робота студентів, контрольні заходи.

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни наведена у табл. 3.

Таблиця 3

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни "Соціологія"

Назва модуля, теми	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	семінарські та практичні заняття	самостійну роботу
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Соціологія як наука, її історія			
Тема 1. Вступ до соціології	6	6	12
Тема 2. Історія становлення і розвитку соціології	8	8	16

1	2	3	4
Змістовний модуль 2. Суспільство як соціальна система; основні галузі соціологічного знання			
Тема 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура	4	4	8
Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків	6	6	12
Тема 5. Спеціальні соціологічні теорії. 5.1. Соціологія культури. 5.2. Соціологія конфлікту. 5.3. Економічна соціологія. 5.4. Соціологія праці і управління. 5.5. Соціологія політики. 5.6. Соціологія релігії	4	4	12
Тема 6. Організаційна структура соціологічної роботи в Україні і проведення соціологічних досліджень	4	4	12
Сесія			8
Усього	32	32	80

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовний модуль 1. Соціологія як наука, її історія

Тема 1. Вступ до соціології

Загальне поняття про соціологію, причини її виникнення. Об'єкт і предмет соціології. Структура соціологічної науки, її методологічні основи.

Соціологія у системі суспільних та гуманітарних наук. Функції соціології, її завдання в період реформування суспільства.

Галузеві соціології, предмет їх вивчення.

Основні категорії соціології, методи соціології.

Сутність соціологічних досліджень, програма і методи збору первинної інформації.

Тема 2. Історія становлення і розвитку соціології

Передісторія соціологічної науки.

Погляди давніх філософів на соціологічні проблеми. Поява соціології як самостійної науки.

Соціологічна теорія О. Конта: основні положення, методологія. Соціологічна теорія Г. Спенсера: основні положення, методологія. Наукові погляди К. Маркса, їх вплив на розвиток соціологічної думки. Соціологічний підхід до розуміння суспільства Е. Дюркгейма, суть його "соціологізму" та запропонованого ним соціологічного методу. Розуміюча соціологія М. Вебера, його теорія соціальної взаємодії. Структурний функціоналізм Т. Парсонса. Становлення та розвиток вітчизняної соціології. Соціологічні погляди С. Подолинського, М. Драгоманова і Ф. Вовка, М. Грушевського, Б. Кістяківського, С. Дністрянського, М. Туган-Барановського.

Основні напрями та проблеми розвитку новітньої української соціології.

Змістовний модуль 2. Суспільство як соціальна система, основні галузі соціологічного знання

Тема 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура

Суть поняття суспільства. Основні компоненти суспільства як соціальної системи. Суперечності розвитку сучасного суспільства. Суть соціальних спільностей, їх різноманітність. Соціальні інститути в системі соціальних зв'язків. Функції соціальних інститутів, їх класифікація.

Соціальний зв'язок, соціальна взаємодія. Соціальна структура суспільства. Соціальна стратифікація, її типи. Механізм стратифікації. Взаємозв'язок політичної нерівності і соціальної мобільності.

Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків

Людина і суспільство. Соціальна природа людини. Сутність поняття "особистість". Особистість, індивідуальність та індивід. Типи особистості.

Соціалізація: сутність поняття, механізми. Фази соціалізації: соціальна адаптація та інтеріоризація. Первинна і вторинна соціалізація. Фактори соціалізації. Соціальна активність як особлива характеристика особистості.

Особа і група. Свідомість, соціальний статус, система соціальних ролей. Людина в системі суспільних відносин і проблеми їх раціональної організації.

Тема 5. Спеціальні соціологічні теорії

5.1. Соціологія культури

Суть і структура культури. Основні елементи культури (цінності, норми, санкції), їх різновиди, фактори формування, взаємозв'язок. Функції культури. Поняття цивілізація, культура суспільства.

Інтелектуальне, духовне життя суспільства. Закономірності культурного життя. Культура і свобода суспільства. Особливості культурного процесу. Субкультури. Молодіжна субкультура. Сучасні проблеми взаємодії національних культур.

Співвідношення соціології культури і соціології науки. Соціологія освіти і соціології культури.

5.2. Соціологія конфлікту

Конфлікт як складний соціальний феномен. Зміст та структура конфліктів. Основні функції конфлікту. Історія вивчення проблеми конфлікту. Розвиток теорії конфлікту в ХХ ст. Динаміка соціальних конфліктів. Основні стадії конфлікту (зародження, розвиток, вирішення конфлікту, післяконфліктна стадія).

Типи і види конфлікту. Природа соціальних конфліктів у сучасному українському суспільстві.

5.3. Економічна соціологія

Економічна сфера: місце в системі суспільних зв'язків. Об'єкт і завдання, система категорій та методів економічної соціології. Соціологічна сутність соціального механізму регулювання економіки. Методи управління економікою та її суб'єктами. Взаємозв'язок економічної соціології з іншими науками та її основні функції.

Соціологічні аспекти ринкового регулювання. Особливості управління економічною поведінкою трудящих в умовах ринку. Зміна соціальних якостей населення та нові вимоги до управління економічною поведінкою.

5.4. Соціологія праці і управління

Соціологічна сутність праці. Праця як базовий соціальний процес, її функції. Ставлення до праці. Мотивація трудової діяльності. Особливості мотивації в Україні.

Соціальне управління в трудовій сфері, його функції. Складові системи соціального управління. Методи соціального управління. Самоуправління, його функції.

Сутність поняття "організація". Види організацій. Прямі і зворотні зв'язки. Форми зворотніх зв'язків. Сутність поняття "організаційна культура". Роль керівника, його авторитет і лідерство в управлінні взаєминами.

5.5. Соціологія політики

Соціально-політична сфера суспільства, система політичних відносин. Предмет соціології політики. Політика. Політичні інститути.

Політична культура. Влада і суспільство. Держава. Влада. Демократія. Соціальні конфлікти. Легітимність влади. Феномен політичного лідера.

Поняття громадської думки, її відмінність від оціночного судження, настрою. Громадська думка як фактор удосконалення керування суспільством.

5.6. Соціологія релігії

Предмет і метод соціології релігії. Становлення соціології релігії. Особливості соціологічного вивчення релігії. Взаємозв'язок соціології релігії з іншими науками про релігію.

Релігія – соціальне явище. Релігія як соціальний інститут. Релігійні організації. Функції релігії. Релігія і Держава. Однобокість тлумачення релігії в радянські часи. Взаємозв'язок релігії з іншими формами суспільної свідомості. Релігія та атеїзм.

Релігійна ситуація в Україні.

Тема 6. Організаційна структура соціологічної роботи в Україні і проведення соціологічних досліджень

Вертикальна структура: загальнодержавний, регіональний та місцевий рівні. Горизонтальна структура: галузеві напрямки. Соціологічна асоціація України: призначення, структура, основні напрямки діяльності. Форми і зміст міжнародного співробітництва.

4. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Соціологія як наука, її історія

Тема 1. Вступ до соціології

- 1.1. Сутність соціології, об'єкт та предмет дослідження.
- 1.2. Структура соціології та її функції.
- 1.3. Місце і роль соціології в системі гуманітарних наук.
- 1.4. Організація проведення соціологічних досліджень.

Література: [1 – 14; 16].

Тема 2. Історія становлення і розвитку соціології

- 2.1. Протосоціологічний період розвитку соціологічних знань.
- 2.2. Формування соціології як самостійної науки.
- 2.3. Класична соціологія.
- 2.4. Сучасна соціологія.
- 2.5. Розвиток соціологічної думки в Україні.

Література: [1 – 13].

Змістовний модуль 2. Суспільство як соціальна система; основні галузі соціологічного знання

Тема 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура

- 3.1. Поняття "суспільство", основні ознаки суспільства.
- 3.2. Еволюція уявлень про суспільство.
- 3.3. Соціальні інститути як фактор стійкості суспільства.
- 3.4. Теорії соціальної стратифікації.
- 3.5. Типи суспільств.

Література: [1 – 8; 10; 11; 14; 16].

Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків

- 4.1. Сутність поняття "особистість".
- 4.2. Соціалізація та становлення особистості.
- 4.3. Соціальна роль та соціальний статус особистості.
- 4.4. Типологія особистостей.

Література: [1 – 5; 7; 8; 10 – 12; 14; 16].

Тема 5. Спеціальні соціологічні теорії

5.1. Соціологія культури

- 5.1.1. Сутність і структура соціології культури.
- 5.1.2. Основні елементи і функції культури.
- 5.1.3. Закономірності і категорії культурного життя.
- 5.1.4. Сутність культури суспільства.
- 5.1.5. Особливості культурного і інтеграційного процесів.

Література: [1 – 4; 9 – 13; 16].

5.2. Соціологія конфлікту

- 5.2.1. Соціальна сутність конфліктів.
- 5.2.2. Типологія конфліктів.

5.2.3. Поведінка в умовах конфліктів.

5.2.4. Особливості конфліктів в українському суспільстві.

Література: [1 – 5; 10; 12; 14].

5.3. Економічна соціологія

5.3.1. Методологічна основа економічної соціології.

5.3.2. Соціальні механізми в економіці.

5.3.3. Структура економіки як соціального інституту.

5.3.4. Функції економіки.

Література: [1 – 5; 9; 13; 16].

5.4. Соціологія праці й управління

5.4.1. Сутність соціології праці.

5.4.2. Соціальна мотивація трудової поведінки.

5.4.3. Мотивація праці в Україні.

5.4.4. Сутність соціології управління.

5.4.5. Типи організацій.

Література: [1 – 5; 11 – 13].

5.5. Соціологія політики

5.5.1. Сутність соціології політики.

5.5.2. Суспільство і політика.

5.5.3. Легітимність політичної влади.

5.5.4. Політичне лідерство.

Література: [1 – 5; 11 – 13].

5.6. Соціологія релігії

5.6.1. Сутність соціології релігії.

5.6.2. Релігія – соціальне явище.

5.6.3. Розвиток та становлення соціології релігії.

5.6.4. Соціальні функції релігії.

Література: [1 – 9; 10; 13].

Тема 6. Організаційна структура соціологічної роботи в Україні і проведення соціологічних досліджень

6.1. Соціологічна робота в Україні.

6.2. Соціологічні дослідження в Україні.

6.3. Основні напрямки проведення досліджень в Україні.

Література: [1 – 3; 8 – 12; 16].

5. Плани семінарських занять

Семінарські заняття з "Соціології" – форма навчальних занять, що проводяться в активній формі. Їх мета – підвищити ефективність навчальної діяльності шляхом делегування викладачем на занятті студентам частки своїх повноважень і підвищення рівня мотивації студентів до здобуття знань, формування навичок організовувати дискусію, приймати в ній участь, аргументувати свої відповіді, демонструвати культуру дискусії.

Технологія проведення семінарів в активній формі викладена в розділі 9. Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття та практичні заняття враховуються при визначенні підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, спрямована на розвиток культури наукового мислення, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких учасники готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань.

Плани семінарських занять наведено в табл. 4.

Таблиця 4

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні запитання	Питання для дискусій	Кількість годин	Література
1	2	3	4	5
Змістовний модуль 1. Соціологія як наука, її історія				
Тема 2. Історія становлення і розвитку соціології	Тема семінарського заняття № 1: "Формування соціології як самостійної науки". 1. Розвиток соціологічних знань до XIX ст. 2. Внесок О. Конта в формування соціології як науки. 3. Внесок Г. Спенсера в формування соціології як науки. 4. Внесок Т. Мальтуса в формування соціології як науки	1. Чому О. Конта вважають маргіналом? 2. Як Г. Спенсер трактував явище бідності в країні? 3. Чи не втратила актуальності теорія Т. Мальтуса в наші дні?	2	[2 – 5; 12; 13; 17; 18; 21; 23; 39]

1	2	3	4	5
	<p>Тема семінарського заняття № 2: "Класична соціологія".</p> <p>1. Сутність соціологічних ідей Е. Дюркгейма.</p> <p>2. Сутність соціологічних ідей М. Вебера.</p> <p>3. Сутність соціологічних ідей К. Маркса</p>	<p>1. Як саме Е. Дюркгейм прагнув досягти морального відродження Франції?</p> <p>2. Чому зараз у світі з підвищеним інтересом вивчають теорію М. Вебера про економічну поведінку людей ?</p> <p>3. Чи не втратили соціологічні ідеї К. Маркса актуальність у наші дні?</p>	2	[2 – 5; 12; 13; 17; 18; 21; 23]
	<p>Тема семінарського заняття № 3 "Сучасна соціологія".</p> <p>1. Сутність теорії обміну Д. Хоманса.</p> <p>2. Сутність теорії справедливості Р. Х'юсмана.</p> <p>3. Сутність теорії соціальної драматургії Е. Гоффмана.</p> <p>4. Сутність макросоціологічних теорій</p>	<p>1. Як можна використовувати знання мікросоціологічних теорій у практиці менеджменту?</p> <p>2. Чи можна поєднати положення функціоналізму і теорії конфлікту?</p> <p>3. На якій із "хвиль" теорії Е. Тоффлера за рівнем розвитку знаходиться Україна?</p>	4	[2; 3 – 5; 12; 13; 17; 20; 23; 30]

6. Плани практичних занять

Практичні заняття з навчальної дисципліни – форма навчальних занять, у ході яких закріплюються теоретичні знання і формуються вміння та навички аналізувати соціальні явища і процеси, робити висновки, самостійно проводити соціологічні дослідження; застосовувати наукові підходи для вирішення практичних питань. Проведення практичних занять ґрунтується на попередньо розробленому методичному матеріалі.

Практичне заняття включає поточний контроль із боку викладача рівня підготовленості студентів, загальну постановку проблеми, мету та характеристики методики виконання завдання, критеріїв оцінювання.

Отримані студентом оцінки за роботу на практичних заняттях враховуються при визначенні підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Практичне заняття – форма навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни й формує вміння й навички їх практичного застосування через індивідуальне виконання відповідних завдань. Шляхом практичної діяльності формуються ключові, спеціальні компетентності. Перелік практичних занять подано у табл. 5.

Таблиця 5

Перелік практичних занять

Назва теми	Назви тем практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Соціологія як наука, її історія			
Тема 1. Вступ до соціології	Виконання практичних завдань "Позиціонування особистості в системі соціальних зв'язків", "Досягнення успіху в житті" (есе)	2	[1 – 3; 7 – 9; 11; 13; 17; 19; 20; 30; 39]
	Практичне заняття з проведенням анкетування: "Соціальний портрет студента ВНЗ", підготовка до самостійного дослідження з проведення анкетування	2	
	Практичне заняття з розробки власних анкет, необхідних для дослідження актуальних проблем соціальної реальності	2	
Змістовний модуль 2. Суспільство як соціальна система; основні галузі соціологічного знання			
Тема 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура, теорія соціальної стратифікації	Групова робота: обговорення основних ознак суспільства, типів суспільства, соціальної стратифікації, особливостей соціальної структури сучасних суспільств	2	[1 – 3; 6 – 9; 11; 13; 19 – 42]
	Практичне заняття у вигляді "мозкової атаки" з вияву основних проблем сучасного українського суспільства	2	

1	2	3	4
Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків	Групова робота: обговорення сутності соціальних ролей та статусів особистості. Ділова гра "Вивчення портрету сучасної особистості"	4	[1 – 3; 6 – 9; 11; 13; 19 – 42]
	Групова робота: вияв основних проблем соціалізації особистості в Україні	2	
Тема 5. Спеціальні соціологічні теорії	Практичне заняття у вигляді круглого столу з вивченням моделі соціально-економічної поведінки людини (есе)	2	[1 – 4; 10; 11; 19; 20; 31; 34]
	Групова робота: оприлюднення студентами результатів власних досліджень найбільш актуальних проблем соціальної реальності з застосуванням методу анкетування	2	
Тема 6. Організаційна структура соціологічної роботи в Україні і проведення соціологічних досліджень	Групова робота: оприлюднення студентами результатів власних досліджень найбільш актуальних проблем соціальної реальності з застосуванням методу анкетування	4	[2 – 5; 12; 13; 19; 20; 31; 52]

7. Самостійна робота студентів

Призначенням самостійної роботи студентів є поглиблення ними знань, одержаних на лекціях, формування вміння знаходити необхідний матеріал для підготовки до семінарських занять, написання рефератів, підготовки доповідей на наукові конференції, подання цього матеріалу в упорядкованому вигляді.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Підготовка до семінарських та практичних занять.
3. Виконання домашніх завдань.
4. Опрацювання та вивчення рекомендованої літератури.
5. Робота з інформаційними ресурсами.
6. Пошукова і дослідницька робота.
7. Підготовка тезисів.
8. Самоконтроль та самодіагностика засвоєння змісту освіти.

7.1. Перелік питань для самостійного опрацювання

Самостійна робота передбачає опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів, понять за темами навчальної дисципліни, а також контрольну перевірку кожним студентом особистих знань за питаннями самодіагностики (табл. 6).

Таблиця 6

Перелік питань для самостійного опрацювання

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання за модулями та темами	Література
1	2	3
Змістовний модуль 1. Соціологія як наука, її історія		
Тема 1. Вступ до соціології	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ключові поняття, що характеризують соціальне життя. 2. Сукупність інтересів, притаманних різним соціальним групам. 3. Специфіка соціальних відносин. 4. Зв'язок соціології з науками, які ви професійно вивчаєте 	[1 – 3; 7 – 9; 11; 13; 17; 19; 30]
Тема 2. Історія становлення і розвитку соціології	<ol style="list-style-type: none"> 1. Порівняльна характеристика наукових поглядів Г. Спенсера і К. Маркса. 2. Найбільш важливі аспекти творчості Е. Дюркгейма і М. Вебера. 3. Зміст теорії Р. Мертона. 4. Аналіз вчення Р. Дарендорфа. 5. Сучасна соціологічна думка в Україні 	[1 – 3; 6 – 9; 11; 13; 18; 21; 24; 35; 38; 42; 43]
Змістовний модуль 2. Суспільство як соціальна система; основні галузі соціологічного знання		
Тема 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність і відмінності традиційного й індустріального суспільств. 2. Співвідношення понять "соціальна структура" і "соціальна класова структура". 3. Основні елементи соціальної структури українського суспільства. 4. Основні джерела суперечностей між інтересами різних класів і соціальних груп. 5. Особливості соціально-класових утворень, що виникли в умовах якісно нового українського суспільства. 6. Функції соціальних інститутів 	[1 – 3; 4; 10; 11; 19; 21; 40]

1	2	3
Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків	<ol style="list-style-type: none"> 1. Фактори, що впливають на розвиток особистості. 2. Уявлення про формування індивідуальності. 3. Характеристика понять "людина", "індивід", "індивідуальність", "особистість". 4. Боротьба мотивів діяльності 	[2; 3; 4; 5; 12; 13; 19; 40; 52]
Тема 5. Соціологічні теорії 5.1. Соціологія культури	<ol style="list-style-type: none"> 1. Складність і багатогранність такого соціального явища, як культура. 2. Базові цінності культури. 3. Закономірності розвитку культури. 4. Зовнішні та внутрішні зв'язки культури з суспільством. 5. Культурний комплекс, який створює характерний образ суспільства. 6. Культура – це узагальнена знакова система суспільства. 7. Позитивна і негативна реакція субкультури на соціальні та культурні потреби суспільства. 8. Масова культура 	[2; 3; 5; 9; 12; 19; 21]
5.2. Соціологія конфлікту	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стили поведінки в конфліктній ситуації. 2. Характеристика поглядів Р. Дарендорфа стосовно конфліктів. 3. Порівняльний аналіз теорій Л. Козера, М. Вебера, Ф. Тьоніса, що інтерпретують конфлікт. 4. Природа соціальних конфліктів у сучасній Україні 	[2; 3; 5; 9; 12; 19; 21]
5.3. Економічна соціологія	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про економічну сферу. 2. Виникнення і розвиток економічної соціології. 3. Різниця між підходами соціолога та економіста до економічної діяльності та економічних інститутів. 4. Співвідношення між економічними циклами та іншими (інноваційними, науково-технічними, соціальними). 5. Специфіка соціологічного вивчення соціально-економічних явищ на рівні макроекономіки та мікроекономіки 	[1; 3; 5; 9; 13; 16; 19; 21]
5.4. Соціологія праці та управління	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема безробіття в Україні. 2. Співвідношення матеріальних і моральних стилів до праці в сучасних умовах. 	[1 – 5; 9; 11; 13; 19; 21]

1	2	3
	<p>3. Тлумачення категорій "управління", "керівництво", "менеджмент".</p> <p>4. Оптимальний стиль керівництва.</p> <p>5. Історія розвитку соціології праці</p>	
5.5. Соціологія політики	<p>1. Характеристика найбільш актуальних питань соціології політики.</p> <p>2. Демократія і тоталітаризм.</p> <p>3. Функціонування державних органів влади в умовах незалежної України.</p> <p>4. Політична боротьба і формування політичної еліти.</p> <p>5. Плюралізм думок в умовах демократії</p>	[1 – 4; 9; 11; 13; 16; 19; 21]
5.6. Соціологія релігії	<p>1. Релігієзнавство – це комплексна наука про релігію.</p> <p>2. Поняття релігійної свідомості.</p> <p>3. Релігія – компонент духовної культури.</p> <p>4. Дайте характеристику кожного з видів релігії (племінні культури, національно-державні та світові релігії) та порівняйте їх.</p> <p>5. Назвіть та охарактеризуйте основні види релігійної діяльності.</p> <p>6. Організаційна структура, ідейні принципи церкви, секти, деномінації</p>	[1; 3; 9; 10; 13; 19; 21]
Тема 6. Організаційна структура соціологічної роботи в Україні і проведення соціологічних досліджень	<p>1. Основні напрямки досліджень Інституту Соціології Академії Наук України.</p> <p>2. Результати досліджень Інститутом Соціології Академії Наук України найбільш актуальних проблем сучасності</p>	[1; 3; 9; 10; 13; 22; 31; 34]

7.2. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Чим відрізняються знання наукові від поза наукових?
2. Що спільного та що відрізняє соціологію і філософію?
3. Які об'єктивні фактори зумовили становлення соціології як самостійної науки?
4. У чому суть соціологічного позитивізму?
5. У чому відмінності соціологічних ідей О. Конта, Г. Спенсера, К. Маркса?

6. У чому відмінність наукових концепцій Е. Дюркгейма і М. Вебера?
7. Назвіть найбільш відомі з сучасних соціологічних теорій.
8. Охарактеризуйте суть "теорії конфлікту".
9. У чому відмінність сутності наукових поглядів М. Драгоманова, М. Грушевського, В. Липинського?
10. Охарактеризуйте соціологічне дослідження і його основні види.
11. Охарактеризуйте програму, етапи соціологічних досліджень.
12. У чому різниця понять "методологія", "методика", "метод", "техніка"?
13. У чому полягає сутність методу "аналіз документів"?
14. У чому полягає сутність методу "спостереження"?
15. Що таке опитування?
16. Які існують види опитування?
17. Що становить метод "соціальний експеримент"?
18. У чому полягає суть поняття "суспільство"?
19. Чому суспільство – соціальна система?
20. Назвіть основні компоненти суспільства як соціальної системи.
21. Які основні віхи становлення суспільства?
22. Що таке соціальна структура суспільства?
23. Від чого залежить той чи інший тип соціальної структури?
24. Що таке соціальні інститути та які їх функції?
25. Які причини соціальної нерівності?
26. Що таке соціальна стратифікація?
27. Що означає соціальна мобільність у суспільстві?
28. Види соціальної мобільності.
29. Що таке соціальний зв'язок?
30. У чому сутність соціальної дії?
31. Яке значення має соціальна типологія особистостей?
32. Розкрийте зміст соціальної активності особистості.
33. Що таке культурний процес?
34. Охарактеризуйте загальнокультурні цінності і національні інтереси.
35. Розкрийте суть і зміст культури суспільства.
36. Охарактеризуйте субкультури, специфіку молодіжної субкультури.
37. Чи існують вікові межі поняття "молодь"?
38. Які проблеми молоді є найбільш актуальними?
39. Що означає поняття "внутрішні механізми саморегулювання поведінки"?

40. Що є причинами девіантної поведінки серед молоді?
41. Якою є демографічна ситуація в Україні?
42. Чому виникають конфлікти?
43. Які типи конфліктів можна виділити?
44. Яку роль відіграє "переоцінка цінностей" у стабілізації суспільних відносин?
45. На якій стадії розвитку конфлікту найбільш можлива його локалізація або обмеження?
46. Які наукові теорії вивчають сутність конфліктів?
47. Як організована соціологічна робота в Україні?
48. У чому полягають і як вирішуються найбільш актуальні проблеми соціальної реальності в Україні?
49. Що розуміється під економічною соціологією?
50. Розкрийте зміст соціальної і економічної сфер.
51. Порівняйте об'єкт і предмет економічної соціології.
52. Висвітліть зв'язок економічної соціології з іншими науками.
53. Назвіть функції економічної соціології.
54. Що вивчає соціологія праці й управління?
55. Охарактеризуйте функції і завдання соціології праці й управління.
56. Розкрийте сутність категорії "зміст праці" і "характер праці".
57. Які соціальні функції виконує трудовий колектив?
58. Чим характеризуються соціально-психологічні методи управління трудовим колективом?
59. У чому відмінність соціального проектування від соціального прогнозування?
60. Охарактеризуйте сутність наукових теорій соціології праці й управління.
61. Що є предметом вивчення соціології політики?
62. У чому суть соціологічного механізму влади?
63. Як формується політична свідомість людей?
64. Які внутрішні і зовнішні функції держави?
65. Чим відрізняються поняття "політичні партії" і "політичні рухи"?
66. Назвіть сучасні зарубіжні концепції соціології релігії, їх основні тенденції.
67. У чому полягає суть релігії як соціального явища?
68. Які основні історичні види релігій?
69. Яка структура релігії?
70. У чому полягає специфіка церкви як соціального інституту?
71. Який сучасний стан релігії в Україні?

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань та їх захисту, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації індивідуальні (запитання-відповіді);

консультації групові (розгляд типових прикладів-ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні;

консультації групові;

в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:

індивідуальний захист виконаних робіт.

Зміст індивідуально-консультативної роботи наведено в табл. 7.

Таблиця 7

Зміст індивідуально-консультативної роботи

Засвоєння змісту освіти	Зміст консультативної роботи	
	індивідуальна	групова
Теоретична підготовка (засвоєння знань)	Запитання-відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу навчальної дисципліни; методу та методики виконання дослідної роботи	Розгляд типових прикладів-ситуацій, практики впровадження та використання теоретичних знань на практиці
Практична підготовка (засвоєння способів діяльності)	Розгляд практичних завдань стосовно яких виникли запитання	Розгляд практичних ситуацій, рольових ігор, які потребують колективного обговорення та прийняття рішень
Засвоєння способів творчої діяльності	Наукове консультування щодо написання наукових публікацій, участі у науково-практичних та науково-методичних заходах	Наукове консультування щодо самостійної розробки та проведення семінарських занять, ділових ігор, тренінгів

9. Методики активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни "Соціологія" для активізації навчального процесу передбачається застосування таких сучасних навчальних технологій, як проблемні лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, ділові ігри, презентації.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 8.

Таблиця 8

Форми, методи, технології активізації процесу навчання

Тема	Форми, методи, технології активізації процесу навчання	
	Лекції	Семінарські, практичні заняття
1	2	3
Тема 1. Вступ до соціології	Лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку	Групова робота, мета якої узагальнення думок щодо позиціонування студентами себе в українському суспільстві, а також визначення шляхів досягнення успіху в житті, найголовніших факторів та ознак, що його символізують, написання есе
		Групова робота, мета якої узагальнення думок щодо соціального портрету сучасного студента ВНЗ на основі проведеного анкетування
		Індивідуальна творча робота, спрямована на створення власної анкети для дослідження в подальшому однієї з актуальних проблем соціальної реальності
Тема 2. Історія становлення і розвитку соціології	Лекція-дискусія	Презентація доповідачами результатів самостійної підготовки згідно з планами семінарських занять. Дискусія в ході семінарських занять, мета якої формування студентами власної бази знань стосовно існуючих наукових підходів до тлумачення сутності й історії розвитку соціології
Тема 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура, теорія соціальної стратифікації	Проблемна лекція	Групова робота, мета якої обговорення й узагальнення думок стосовно основних ознак суспільства, типів суспільства, соціальної стратифікації, особливостей соціальної структури сучасних суспільств
		Мозкова атака "Вияв основних проблем сучасного українського суспільства". Дискусія і пошук варіантів вирішення найбільш гострих проблем суспільства
Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків	Лекція-дискусія	Групова робота, мета якої обговорення і узагальнення думок стосовно сутності соціальних ролей та статусів особистості
		Ділова гра "Вивчення соціального портрету сучасної особистості". Презентація результатів. Дискусія щодо головних рис модальної особистості українця
		Групова робота, мета якої вияв основних проблем соціалізації особистості в Україні і пошук шляхів зняття протиріч у цій сфері

1	2	3
Тема 5. Спеціальні соціологічні теорії	Лекція-діалог	Дискусія в ході проведення круглого столу з метою визначення моделі соціально-економічної поведінки людини в Україні, написання есе
		Групова робота, мета якої оприлюднення студентами результатів власних досліджень найбільш актуальних проблем соціальної реальності із застосуванням методу анкетування. Дискусія за результатами доповідей стосовно шляхів зняття протиріч у суспільстві
Тема 6. Організаційна структура соціологічної роботи в Україні і проведення соціологічних досліджень	Лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку	Групова робота, мета якої оприлюднення студентами результатів власних досліджень найбільш актуальних проблем соціальної реальності із застосуванням методу анкетування. Дискусія за результатами доповідей стосовно шляхів зняття протиріч у суспільстві

Проблемна лекція – це лекція, у ході якої новий зміст освіти подається не у вигляді готової інформації, яку необхідно запам'ятати, а як невідоме, що необхідно "відкрити". Викладач створює проблемну ситуацію, спонукає студентів до пошуку шляхів її розв'язання, вирішення протиріч, крок за кроком підводячи до цілі.

Лекція-дискусія (лекція із включенням дискусійних питань) – лекція, у ході якої передбачається не тільки включення відповідей слухачів на питання викладача, а й організацію вільного обміну думками в інтервалах між логічними розділами.

Лекція-діалог (лекція із включенням бесіди) – це діалог з аудиторією, форма залучення слухачів до навчального процесу, що передбачає безпосередній контакт з аудиторією. Дозволяє привернути увагу до найважливіших питань із теми, визначити темп викладу навчального матеріалу з урахуванням особливостей аудиторії.

Лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку – це лекція, у ході якої викладач організовує отримання інформації про реакцію аудиторії на поставлені питання за допомогою технічних засобів або прийомів постановки питань (на початку лекції чи після кожного її розділу). Якщо відповідь є правильною, викладач продовжує виклад, якщо ні – ставить

питання і підводить підсумки. Така технологія дозволяє відстежити засвоєння змісту освіти у ході лекційного заняття.

Лекція-прес-конференція – це лекція, яка будується на питаннях студентів за темою, що розглядається. Викладач пропонує студентам письмово поставити йому запитання з названої ним теми. Протягом двох-трьох хвилин студенти формулюють запитання і передають їх викладачеві. Така лекція читається як зв'язний текст, у процесі чого даються відповіді на запитання.

Дискусія – організаційна форма навчання, заснована на публічному, відкритому, доброзичливому обговоренні актуального, але суперечливого питання і спрямована на певний позитивний результат.

Ділова гра – організаційна форма навчання, яка ґрунтується на ситуації вибору і прийняття рішень, в якій відтворюються умови, близькі до реальних. У ній передбачаються такі дії учасників, які дозволяють осмислити, пережити й освоїти нові функції. У грі закладена конкретна подія або явище, що підлягає моделюванню, і допускається віднесення ігрового часу до будь-якого періоду (теперішнього, минулого, майбутнього). Зазвичай – це модель відрізка майбутньої професійної діяльності студентів.

Мозкова атака – це метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якнайбільшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Метаплан – це метод, що містить у собі елементи дискусії, мозкової атаки, аналізу випадків (ситуацій), гри та зводиться до розроблення під час обговорення проблеми плаката під назвою "метаплан". По суті своїй є методом безпосередньої колективної творчості, що забезпечує поштовх до диверсифікації діяльності робочої групи.

Робота в групах – форма організації навчально-пізнавальної діяльності, яка використовується для вирішення складних проблем, що потребують колективного розуму і спільної роботи.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для наведення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових продуктів діяльності та послуг.

Проблемні елементи лекцій

Тема 1. Вступ до соціології

Увага студентів зосереджується на необхідності з'ясування відповідей на дані питання:

1. Чому соціологію нарівні з фізикою вважають основою людських знань?
2. Чому на вершині піраміди соціологічних знань знаходиться наукова картина світу?
3. Чи потрібно студенту мати науковий світогляд?

Тема 2. Історія становлення і розвитку соціології

Увага студентів зосереджується на необхідності з'ясування відповідей на дані питання:

1. Яка з макросоціологічних теорій найбільш адекватно відображає дійсність?
2. Яка з мікросоціологічних теорій пропонує оптимальну модель поведінки людини?
3. Чи не втратив актуальність закон О. Конта про три стадії розвитку людства?

Тема 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура

Увага студентів зосереджується на необхідності з'ясування відповідей на такі питання:

1. Чи змінилася сутність соціальної стратифікації суспільства?
2. Чи можна подолати проблеми існування бідних і багатих у суспільстві?
3. У чому полягає проблема справедливості в суспільстві?

Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків

Увага студентів зосереджується на необхідності з'ясування відповідей на такі питання:

1. Чи впливають і як саме очікування оточуючих на стереотипи поведінки особистості?
2. Як саме формується "Я – концепція" і здійснюється процес соціалізації?
3. Як визначаються пріоритети мотивів діяльності людини?

Тема 5. Спеціальні соціологічні теорії

Увага студентів зосереджується на необхідності з'ясування відповідей на такі питання:

1. На якій основі поєднуються науки:
економіка і соціологія;
політологія і соціологія;
культурологія і соціологія і т. ін.
2. Що може внести в комплексні міждисциплінарні дослідження соціологія? (свою методологію, технології, ідеї і т. ін.).

Тема 6. Організаційна структура соціологічної роботи в Україні і проведення соціологічних досліджень

Увага студентів зосереджується на необхідності з'ясування відповідей на такі питання:

1. У чому позитивні і негативні сторони організації соціологічної роботи в Україні?
2. Як підвищити ефективність соціологічних досліджень?

Семінари в активній формі

Особливістю таких занять є поєднання двох сучасних методик проведення семінарів-дискусій і тренінгів.

Технологія цих занять передбачає такі етапи:

1. Складання плану заняття з визначенням питань.
2. Призначення ведучого, який організовує підготовку і проведення семінару (встановлення регламенту, призначення доповідачів, вступне слово, запитання до доповідачів, до аудиторії, логічне узагальнення і зв'язок між доповідями, підведення підсумків, виставлення оцінок).
3. Виконання викладачем корегуючих і оцінюючих функцій (слідкування за роботою ведучого, доповідачів, аудиторії, внесення поправок за необхідності, оцінювання разом із групою роботи ведучого).

Семінари проводяться за темою 2.

10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Згідно з положенням "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" в Хар-

ківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця визначено єдині підходи до використання накопичувальної бально-рейтингової системи (НБРС) для всіх структурних підрозділів (кафедри, факультети, відділи), напрямів та спеціальностей, освітньо-кваліфікаційних рівнів підготовки студентів денної форми навчання.

Накопичувальна бально-рейтингова система є основним елементом управління навчальним процесом і призначена для регулярного оцінювання якості його результатів. Основною метою введення НБРС є комплексна оцінка результатів навчальної діяльності студентів у ході засвоєння усіх освітньо-професійних програм Галузевого стандарту освіти, що реалізуються в ХНЕУ ім. С. Кузнеця для денної форми навчання, в тому числі – при викладанні навчальної дисципліни "Соціологія".

Накопичувальна бально-рейтингова система оцінки успішності дозволяє студентам:

- усвідомити необхідність систематичної роботи щодо виконання індивідуального навчального плану;
- своєчасно оцінити стан своєї роботи з вивчення навчальної дисципліни "Соціологія", виконання усіх видів навчального навантаження до початку екзаменаційної сесії;
- розвивати здібності студентів до самооцінки, як засобу саморозвитку і самоконтролю;
- протягом семестру вносити корективи в самостійну роботу.

Накопичувальна бально-рейтингова система оцінки успішності дає можливість викладачам:

- планувати навчальний процес із дисципліни і стимулювати систематичну роботу студентів протягом усього навчального семестру;
- підвищити у студентів конкуренцію у навчанні для активізації особистісного фактора на основі оцінки реального місця, яке займає студент серед однокурсників відповідно до своїх результатів;
- своєчасно вносити корективи в організацію навчального процесу, методи навчання, що використовуються, і засоби навчання.

Положенням рекомендується використання розширеної шкали підсумкового контролю: позитивні оцінки – "відмінно" (90 та вище балів), "добре" (74 – 89 балів), "задовільно" (60 – 73 бали), негативні оцінки – "незадовільно" (1 – 59 балів); 1 – 34 бали – передбачається повторне вивчення навчальної дисципліни; 35 – 59 балів – перескладання навчальної дисципліни "Соціологія".

Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності студентів, що відповідає певному рівню Національної рамки кваліфікацій України з навчальної дисципліни "Соціологія" включає поточний, модульний (відповідно визначеному змістовому модулю), та підсумковий/семестровий контроль результатів навчання.

Поточний контроль і оцінювання знань, навичок і вмінь здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит – 35 балів).

Усне опитування – найбільш поширений метод контролю знань студентів. При усному контролі встановлюється безпосередній контакт між викладачем і студентом, в процесі якого викладач отримує широкі можливості для вивчення індивідуальних особливостей засвоєння студентами навчального матеріалу

Фронтальне опитування проводиться у формі бесіди викладача з групою. За його допомогою викладач може перевірити виконання студентами домашнього завдання, з'ясувати готовність групи до вивчення нового матеріалу, визначити сформованість основних понять, засвоєння нового навчального матеріалу, який був тільки що розібраний на занятті.

Індивідуальне опитування передбачає ґрунтовні, розгорнуті відповіді студентів на питання, що відноситься до досліджуваного навчального матеріалу. Індивідуальне опитування стимулює студентів логічно мислити, порівнювати, аналізувати, доводити, підбирати переконливі приклади, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити обґрунтовані висновки.

Письмові контрольні роботи – ефективний метод перевірки й оцінки знань, умінь і навичок студентів, а також їх творчих здібностей. Вони дають можливість в найбільш короткий термін одночасно перевірити засвоєння навчального матеріалу всіма студентами групи та визначити напрямки для індивідуальної роботи з кожним. Однорідність робіт, що виконуються студентами, дозволяє пред'являти до всіх однакові вимоги і об'єктивно оцінити результати навчання.

Диктанти використовують для підготовки студентів до засвоєння та застосування нового матеріалу, формування умінь та навичок, для узагальнення вивченого матеріалу, перевірки самостійності виконання домашнього завдання. Для диктантів підбирають питання, що не потребують тривалого обміркування і на які можна дати коротку письмову відповідь.

Тестування – це перевірка знань, що здійснюється у формі відповідей студентів на різні питання. Тестовий контроль дає можливість при незначних витратах аудиторного часу перевірити усіх студентів. Чим більше тестових завдань, тим надійніше оцінка знань. В окремих випадках при оцінці знань використовують набір з 100 – 200 питань, обмежуючи час міркування над кожним. Це серйозна перевірка, що вимагає хорошої підготовленості. Головні особливості тестів:

питання повинні бути "закритими", тобто мати варіанти відповідей;

питання мають бути стислими і однозначними;

оптимальна кількість відповідей не повинна перевищувати 4 – 6.

Кожен варіант відповіді також повинен бути стислим і абсолютно ясным.

Колоквіум – це форма перевірки і оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Становить проміжний міні-екзамен, що проводиться з ініціативи викладача. Має на меті зменшити список тем, що виносяться на основний іспит і оцінити поточний рівень знань студентів та вміння їх застосовувати у практичній діяльності.

Викладач виносить на колоквіум усі пройдені теми, і студент, як на підсумковому іспиті, отримує єдину оцінку, яка йде в залік із навчальної дисципліни "Соціологія".

Індивідуальне завдання (доповіді) видаються студентам в терміни, що передбачені вищим навчальним закладом. Індивідуальні завдання виконуються студентом самостійно з консультуванням викладача. Допускаються випадки виконання комплексної тематики кількома студентами.

Твори використовуються для повторення та узагальнення навчального матеріалу. Вони дозволяють систематизувати знання студентів, перевірити вміння розкрити тему. У процесі підготовки твору студент мобілізує і актуалізує наявні знання, набуває самостійно нові, що необхідні для розкриття теми, зіставляє їх зі своїм життєвим досвідом, чітко усвідомлює свою життєву позицію. При перевірці таких робіт звертається увага на відповідність роботи темі, повноту розкриття теми, послідовність викладу, самостійність судження.

Есе – це твір-роздум невеликого обсягу з вільною композицією, що виражає індивідуальні враження, міркування з конкретного питання, проблеми. Есе припускає вираження автором своєї точки зору, особистої суб'єктивної оцінки предмета міркування, дає можливість нестандартного (творчого), оригінального висвітлення матеріалу. На відміну від інших методів контролю і перевірки знань, метою есе є діагностика продуктивної, твор-

чої складової пізнавальної діяльності студентів, яка передбачає аналіз інформації, його інтерпретацію, побудову міркувань, порівняння фактів, підходів і альтернатив, формулювання висновків, особисту оцінку автора тощо.

На початку вивчення навчальної дисципліни "Соціологія" студента повідомляють про наявність робочої навчальної програми, "Технологічної карти накопичувальних рейтингових балів із навчальної дисципліни" (табл. 9 – 11).

Таблиця 9

Графік оцінювання, балів на тиждень

Методи контролю	Лекції		0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	8
	Практичні заняття		0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5		0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5			7
	Лабораторні заняття																			
	Завдання за темами		0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5		8
	Есе		2												2					4
	Доповідь					2	2	2												6
	Презентація					1	1	1												3
	Поточні практ. КР				2									2						4
	Колоквіуми								10										10	20
	Іспит																		40	40
Всього балів на тиждень			3,5	1,5	3,5	4,5	4,5	4,5	11	1,5	1,5	1,5	1,5	3,5	3,5	1,5	1,5	11	40	
Накопичення балів			3,5	5	8,5	13	17,5	22	33	34,5	36	37,5	39	42,5	46	47,5	49	60	100	

Таблиця 10

Розподіл балів за формами та методами навчання

Теми змістовного модуля		лекції	практичні заняття	домашні завдання	есе	доповідь	презентація	поточні КР	колоквіуми	□
ЗМ 1	Тема 1. Вступ до соціології	1,5	1,5	1,5	2			2		8,5
	Тема 2. Історія становлення і розвитку соціології	2	1,5	2		6	3		10	24,5
ЗМ 2	Тема 3. Суспільство як соціальна система, його соціальна структура, теорія соціальної стратифікації	1	1	1						3
	Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків	1,5	1,5	1,5				2		6,5
	Тема 5. Спеціальні соціологічні теорії	1	1	1	2					5
	Тема 6. Організаційна структура соціологічної роботи в Україні і проведення соціологічних досліджень	1	0,5	1					10	12,5
Σ		8	7	8	4	6	3	4	20	60

Максимальний бал на тиждень

Теми змістовного модуля		лекції	практичні заняття	домашні завдання	есе	доповідь	презентація	поточні КР	колоквіуми	Σ	
ЗМ 1	Тема 1	2 тиждень	0,5	0,5	0,5	2				3,5	
		3 тиждень	0,5	0,5	0,5					1,5	
		4 тиждень	0,5	0,5	0,5				2	3,5	
	Тема 2	5 тиждень	0,5	0,5	0,5		2	1			4,5
		6 тиждень	0,5	0,5	0,5		2	1			4,5
		7 тиждень	0,5	0,5	0,5		2	1			4,5
		8 тиждень	0,5		0,5					10	11
ЗМ 2	Тема 3	9 тиждень	0,5	0,5	0,5					1,5	
		10 тиждень	0,5	0,5	0,5					1,5	
	Тема 4	11 тиждень	0,5	0,5	0,5					1,5	
		12 тиждень	0,5	0,5	0,5					1,5	
		13 тиждень	0,5	0,5	0,5				2	3,5	
	Тема 5	14 тиждень	0,5	0,5	0,5	2				3,5	
		15 тиждень	0,5	0,5	0,5					1,5	
	Тема 6	16 тиждень	0,5	0,5	0,5					1,5	
17 тиждень		0,5		0,5					10	11	
Σ		8	7	8	4	6	3	4	20	60	

При поточному контролі оцінці підлягають:

- ✓ рівень засвоєння знань та їхнього розуміння, продемонстрований у відповідях і виступах;
- ✓ активність при обговоренні питань;
- ✓ результати виконання і захисту практичних робіт, експрес-контролю у формі тестів тощо.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній діяльності, роботі конференцій, студентських наукових гуртках, підготовці публікацій, а також були переможцями, призерами та учасниками олімпіад із навчальних дисциплін, спеціальності, наукових конкурсів можуть присуджуватися додаткові бали.

При виставленні балів за поточний контроль, оцінці підлягають: рівень засвоєння теоретичних знань та практичних умінь і навичок із тем, включених до змістових модулів; самостійне опрацювання тем.

Результати поточного оцінювання рівня засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності студентів, відповідно до рів-

ня Національної рамки кваліфікацій України за семестр і за кожний змістовий модуль просявляються викладачем, що веде заняття в електронному журналі та "Журналі обліку успішності студентів" викладача. Після закінчення семестру з електронного журналу роздруковується паперовий варіант відомості успішності.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю (не склав змістовий модуль), має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана відповідно до встановленого терміну.

Студент **не допускається** до складання іспиту, якщо кількість балів одержаних за результатами успішності під час поточного та модульного контролю (відповідно до змістовного модуля) впродовж семестру в сумі не досягла 35 балів.

Студент **вважається атестованим**, якщо сума балів одержаних за результатами підсумкової/семестрової успішності дорівнює або перевищує 60 балів за поточний і модульний контроль впродовж семестру (мінімум 35 балів) та мінімально можлива кількість балів набраних на іспиті – 25 балів.

Модульний контроль проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовний модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини навчальної дисципліни – змістовного модуля. Модульний контроль проводиться у формі колоквиуму або модульної контрольної роботи за відповідний змістовний модуль.

Підсумковий/Семестровий контроль проводиться у формі іспиту чи заліку, визначених навчальним планом у терміни, передбачені графіком навчального процесу.

Навчальна дисципліна "Соціологія" ділиться на логічно пов'язані змістом модулі.

Залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу з певної навчальної дисципліни та на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних, семінарських заняттях та самостійної роботи.

Семестрові екзамени – це форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами.

Семестровий контроль у формі **заліку** – підсумкова кількість балів із навчальної дисципліни (*максимум 100 балів*), визначається як сума (*проста*) балів за результати успішності студента при поточному контролі, включаючи колоквиум або підсумкову комплексну контрольну роботу (ПККР).

Бали, отримані за колоквиум або підсумкову комплексну контрольну роботу (**максимальна кількість балів – 25**), додаються до балів за поточну успішність (**мінімальна кількість балів – 35**). Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру. Порядок та критерії оцінювання зазначаються у робочій програмі навчальної дисципліни, технологічній карті. Сумарний результат у балах складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* заноситься у *залікову "Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни.

Семестровий контроль у формі **іспиту** проводиться письмово. На іспит виносяться ключові питання, типові і комплексні, завдання, що потребують творчої відповіді та вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх при вирішенні практичних завдань.

Результат **іспиту** оцінюється у балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна, що зараховується – 25 балів) і проставляються у відповідній графі *екзаменаційної "Відомості обліку успішності"*. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час іспиту та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою.

Зразок модульного завдання

Програмою передбачено 2 модульні контролі. Приклад завдання для теоретичного модульного контролю 1; 2 (фрагменти), який може проводитись у письмовій формі (модульна контрольна робота) або в усній формі (колоквиум).

Модуль 1

№ 1

1. У чому призначення соціології як науки?
2. Охарактеризуйте види соціологічних досліджень.
3. Охарактеризуйте внесок у розвиток науки філософів-стародавності.
4. Назвіть і охарактеризуйте стадії інтелектуального розвитку людства за О. Контом.

№ 2

1. У чому принципова відмінність соціології від інших наук про людину?
2. Охарактеризуйте специфіку соціологічних досліджень.
3. Порівняйте наукові підходи Платона й Арістотеля.
4. Яка роль науково-технічного прогресу в теорії Мальтуса? Відповідь поясніть.

Модуль 2

№ 1

1. Назвіть фактори, що впливають на формування особистості.
2. Порівняйте поняття "індивід" і "індивідуальність".
3. Ваше уявлення про українське суспільство. Дайте розгорнуту характеристику.

№ 2

1. Охарактеризуйте сутність соціології культури.
2. Порівняйте поняття "особистість" і "людина".
3. Ваше уявлення про колектив. Дайте розгорнуту характеристику.

Зразок підсумкового завдання.

Приклад екзаменаційного білета наведено далі.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____ бакалавр _____
Напрямок підготовки _____ облік і аудит _____
Спеціальність _____ облік і аудит _____ Семестр _____ 1 _____
Навчальна дисципліна _____ соціологія _____

Екзаменаційний білет

1. Охарактеризуйте сутність і призначення соціології як науки.
2. Раціональна релігія, за М. Вебером, – це ... Відповідь поясніть.
3. Порівняйте поняття "морфологічні" і "духовні" факти.
4. На вашу думку, яка роль конфліктів у суспільному житті? Які ви знаєте різновиди конфліктів? Запропонуйте шляхи їх розв'язання.
5. Чим біднішими стають люди, тим більше вони дивляться телевизор. Для 70 % українців – це головне джерело інформації. Спираючись на знання галузевої соціології, прокоментуйте цей факт.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів із соціології наведено в табл. 12.

Таблиця 12

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів із соціології

№ питання	Бали	Критерії
1	2	3
1 – 5	25	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, що позначаються студентом окремими словами чи реченнями
1 – 5	26	Студент володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні
1 – 5	27	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
1 – 5	28	Студент на рівні запам'ятовування без розуміння відтворює навчальний матеріал. Стикається зі значними труднощами при аналізі та порівнянні соціальних явищ та процесів
1 – 5	29	Студент на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння відтворює основні положення навчального матеріалу. З помилками дає визначення основних понять. Може частково обґрунтувати і проаналізувати свою відповідь
1 – 5	31	Студент без достатнього розуміння відтворює основний навчальний матеріал. З окремими помилками дає визначення основних понять. Може частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити висновки

1	2	3
1 – 5	33	Студент самостійно з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу та застосовує його при виконанні творчих завдань у типових умовах. Дає визначення основних понять, аналізує, порівнює, робить висновки. Його відповідь у цілому правильна, але містить неточності і недостатньо обґрунтована. Користується додатковою інформацією
1 – 5	35	Студент самостійно з розумінням відтворює основний навчальний матеріал та застосовує його при поясненні соціальних явищ та процесів. Дає визначення основних понять, аналізує, порівнює інформацію, встановлює її зв'язок з обраною професією та робить висновки. Відповідь у цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована. Виконує тестові завдання в цілому правильно, але не зовсім охайно. Усвідомлено користується додатковою інформацією
1 – 5	38	Студент володіє основним навчальним матеріалом в усній, письмовій і графічній формах та застосовує його при поясненні соціальних явищ та процесів. Дає визначення основних понять, аналізує, порівнює і систематизує інформацію, встановлює зв'язок з обраною спеціальністю та робить висновки. Його відповідь у цілому правильна, логічна і достатньо обґрунтована
1 – 5	40	Студент вміє усвідомлено засвоювати нову соціологічну інформацію в обсязі, що передбачений програмою. Володіє глибокими, міцними знаннями навчального матеріалу та здатний їх правильно використати в житті. Відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз і систематизацію. Встановлює причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робить аргументовані висновки. Вміє самостійно користуватися джерелами соціологічної інформації. Студент самостійно і правильно застосовує довідкову соціологічну інформацію. Завдання виконує не зовсім охайно, але правильно. Виказує пізнавально-творчий інтерес до соціології

Розширена шкала підсумкового контролю використовується для виставлення екзаменаційних оцінок. Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації. Оцінки за розширеною шкалою виставляються на підставі накопичувальної бальної шкали (табл. 13) та оцінки за національною шкалою (табл. 14).

Оцінки за розширеною шкалою

Проміжок за накопичувальною бальною шкалою	Оцінка за розширеною шкалою
90 – 100	відмінно
74 – 89	добре
60 – 73	задовільно
54 – 59	достатньо
1 – 53	незадовільно

Оцінки за національною шкалою

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	
	екзамен	залік
90 – 100	відмінно	зараховано
82 – 89	добре	
74 – 81		
64 – 73	задовільно	
60 – 63		
35 – 59	незадовільно	не зараховано
1 – 34		

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Дороніна М. С. Соціологія (візуалізація основних положень) : навчальний посібник / М. С. Дороніна, Л. О. Сасіна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 172 с. (Укр.мов.).
2. Доронина М. С. Социология в определениях, схемах и комментариях : учебное пособие для иностранных студентов / М. С. Доронина, Л. А. Сасина. – Х. : Изд. ХНЭУ, 2012. – 96 с. (Русск. яз.).
3. Сасіна Л. О. Соціологія : навч. посібн. / Л. О. Сасіна, Н. А. Мажник. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2005. – 208 с.

11.2. Додаткова

4. Волков Ю. Г. Социология : учебн. для вузов / Ю. Г. Волков, И. В. Мостовая ; [Под ред. В. И. Добренькова. – М. : Гардарики, 2000. – 432 с.
5. Касьянов В. В. Социология для экономистов : учебн. для студ. вузов. – Ростов на Д. : Феникс, 2004. – 281 с.
6. Кравченко А. И. Социология: учебн. для студ. вузов. /А. И. Кравченко. – М. : Проспект, 2005. – 534 с.
7. Масионис Д. Социология / Д. Масионис : пер. с англ. – 9-е изд. – СПб. : Питер, 2004. – 752 с.
8. Некрасов А. И. Социология : учебн. пособ / А. И. Некрасов. – Х. : Одиссей, 2004. – 303 с.
9. Піча В. М. Соціологія : загальний курс : навч. посібн. / В. М. Піча. – К. : "Каравела", 2000. – 248 с.
10. Радугин А. А. Социология : курс лекций / А. А. Радугин, К. А. Радугин. – М. : Центр, 2003. – 224 с.
11. Соціологія : підручник / за загал, ред. В. П. Андрущенко, М. І. Горлача. – Х. : Б.И., 1998. – 622 с.
12. Социология : учебник для вузов / под ред. В. Н. Лавриненко. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 407 с.
13. Тощенко Ж. Т. Социология : Общий курс. учебн. пособ. / Ж. Т. Тощенко. – М. : Прометей, 1994. – 383 с.

14. Фролов С. С. Социология : учебник / С. С. Фролов. – М. : Гардарики, 2004. – 344 с.
15. Ядов В. А. Стратегия социологического исследования / В. А. Ядов. – М. : "Добросвет", 2003. – 596 с.
16. Якуба Е. А. Социология / Е. А. Якуба. – Х. : Константа, 1996. – 192 с.

11.3. Ресурси мережі Інтернет

17. Анурин В. Ф. Социология : учебник для вузов / В. Ф. Анурин, А. И. Кравченко. – СПб. : Питер, 2010. – 432 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.twirpx.com/file/555245/>.
18. Афанасьев, В. В. Историческая социология : учебное пособие / В. В. Афанасьев. – М. : Книжный дом университет, 2009. – 184 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bookvoed.ru/book?id=424399#>.
19. Вербець В. В. Соціологія : навч. посібн. / В. В. Вербець, О. А. Субот, Т. А. Христюк. – К. : Кондор, – 2009. – 550 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/sotsiologiya_-_verbets_vv.
20. Грибик Т. А. Методичні рекомендації з курсу "Соціологія", / Т. А. Грибик. – Вінниця : Модельний центр інформаційних технологій / 2001. – 38 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ito.vspu.net/SAIT/inst_kaf/kafedru/matem_fizuka_tex_osv/www/ENK/KIt%20v%20osviti%20i%20nauk/de/dilovod/sociology.htm.
21. Дворецька Г. В. Соціологія : навч. посібн. / Г. В. Дворецька. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К. : 2002 – 472 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : Авт. видав. КНЕУ <http://buklib.net/books/21973/>.
22. Добренев В. И. Методология и методика социологического исследования : учебник / В. И. Добренев, А. И. Кравченко. – М. : Альма Матер, 2009. – 537 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://padabum.com/d.php?id=37991>.
23. Ефендиев А. Г. Общая социология : учебн. пособ. для вузов / А. Г. Ефендиев. – М. : Изд. "Инфра-М", 2009. – 656 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.twirpx.com/file/336770/>.

24. Зборовский Г. Е. История социологии / Г. Е. Зборовский 3-е изд., испр. и доп. – М. : Гардарики, 2004. – 592 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/istoriya_sotsiologii_-_zborovskiy_ge.

25. Иванова Н. Л. Социальная идентичность, теория и практика / Н. Л. Иванова, Т. В. Румянцева. – М. : Современный гуманитарный университет, 2009. – 453 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ozon.ru/context/detail/id/5042849/>.

26. Карцева Л. В. Социология культуры : учебн. пособ. / Л. В. Карцева, Ю. В. Шабалина. – М. : Дашков и К, 2009. – 232 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://knigaperm.ru/catalog.php?nid=434>.

27. Касьянов В. В. Основы социологии и политологии. – 5-е изд. / В. В. Касьянов. – М. : Феникс, 2009. – 380 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.fenixrostov.ru/topics/book/?id=O0052954>.

28. Клементьев Д. С. Социология управления : учебн. пособ. / Д. С. Клементьев. – М. : Изд. МГУ, 2010. – 240 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://market.yandex.ua/modelxml?modelid=3971835&hid=90829>.

29. Кравченко А. И. Социология в вопросах и ответах / А. И. Кравченко. – М. : Проспект Велби, 2009. – 240 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ozon.ru/context/detail/id/5515360/>.

30. Кузьменко Т. М Соціологія : навч. посібн. / Т. М. Кузьменко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 320 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://libfree.com/142460496_sotsiologiyasotsiologiya_nauka_predmet_obyekt.html.

31. Малахова Ж. Д. Викладання соціології: досвід інноваційних прийомів – навч. посібн. / Ж. Д. Малахова, В. М. Огаренко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 280 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/vikladannya_sotsiologiyi_dosvid_innovatsiynih_priyomiv_-_malahova_zhd.

32. Осипов Г. В. Социология. Основы общей теории / Г. В. Осипов, Л. Н. Москвичев, А. В. Кабыща. – М. : Норма, 2009. – 912 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lib.znate.ru/docs/index-189341.html>.

33. Осипов, Г. В. Экономика и социология знания : практ. пособ. / Г. В. Осипов, С. В. Степашин. – М. : Наука, 2009. – 221с. [Электронный

ресурс]. – Режим доступа : <http://www.goodreads.ru/books/2495993/default.aspx>.

34. Подольська Є. А. Соціологія : 100 питань – 100 відповідей / Є. А. Подольська, Т. В. Подольська. – К. : Інкос, 2009. – 353 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/sotsiologiya_100_pitan_100_vidpovidey_-_podolska_yea.

35. Примуш М. В. Загальна соціологія : навч. посібн. / М. В. Примуш. – К. : Професіонал, 2004. – 590 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15290527/sotsiologiya/stanovlennya_osnovni_etapi_rozvitku_sotsiologiyi.

36. Романовский Н. В. Историческая социология / Н. В. Романовский. – М. : Изд. "Канон+", 2009. – 320 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.isras.ru/publ.html?id=1227>.

37. Сірий Є. В. Соціологія : навч. посібн. / Є. В. Сірий. – К. : Атіка, 2004. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/17810409/sotsiologiya/sotsiologiya_-_siriy_yev.

38. Симонова О. А. История социологии XX века: избранные темы : учебн. пособ. / О. А. Симонова. – М. : Университетская книга ; Логос, 2008, – 208 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://logosbook.ru/ebook.php?table=socio&id=4>.

39. Сокурянська Л. Г. Вступ до соціології : навч. посібн. / Л. Г. Сокурянська. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. – 260 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sociology.kharkov.ua/socio/docs/metod_books/vstyp_do_sociology.pdf.

40. Соціологія : навч.-метод. посібн. для самост. вивч. дисц. / А. Ю. Брегеда, А. П. Бовтрук, Г. В. Дворецька та ін. – К. : КНЕУ, 1999. – 124 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://politics.ellib.org.ua/pages-1046.html>.

41. Соціологія : підручник / За ред. В. Г. Городяненка – 3-є вид., доп. і перер. – К. : "Академія", 2006. – 544с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://readbookz.com/books/195.html>.

42. Соціологія : Підручник / Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін. ; за ред. Н. П. Осипової. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 336 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radnuk.info/pidrychnuku/sotsiologiya/507-osupova.html>.

43. Соціологічна теорія : традиції та сучасність : навч. посібн. / за ред. А. Ручки, – К. : Ін-т соціології НАН України, 2007. – 363 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.twirpx.com/file/204003/>.
44. Халин К. Е. Краткий курс по социологии : учебн. пособ. / К. Е. Халин, Н. С. Носова. – М. : Окей-книга, 2009. – 128 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.livelib.ru/book/1000394459>.
45. Черниш, Н. Й. Соціологія : підручник за рейтингово-модульною системою навчання / Н. Й Черниш. – 5-те вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2009. – 486 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://znannia.com.ua/product/sociologiya_pidruchnik_za_reitingovo15modul4pouy_sistemoyu_navchannya1__515te_vid16_pererob1_i_dop1_zatverdzen_o_mon_2_chernish_n1i1__k16_20091__468_s16_tv1_pal16_8st1_6_pr191.
46. Фединець Н. І. Соціологія ринку : / Н. І. Фединець, Ю. Б. Миронов, М. Р. Гонська. – навч. посібн. – Львів : Вид. ЛКА, 2011. – 226 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/books_others/sociologia-gynku.htm.
47. Щёкин Г. В. Социальная теория и кадровая политика : / Г. В. Щёкин. – монографія. – К. : МАУП, 2000. – 576 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://pidruchniki.ws/1128050935885/sotsiologiya/sotsialnaya_teoriya_i_kadrovaya_politika_-_schyokin_gv.
48. Юрій М. Ф. Людина і світ : підручник / М. Ф. Юрій. – К. : Дакор, 2006. – 460 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/lyudina_i_svit_-_yuriy_mf.
49. Яремчук С. Соціологія : навч. посібн / С. Яремчук. – Чернівці : Рута, 2007.–160 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uadocs.exdat.om/docs/index-412853.html?page=3>.

Зміст

Вступ.....	3
1. Компетентності та кваліфікаційні вимоги до студентів	4
2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	9
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями.....	10
4. Плани лекції	13
5. Плани семінарських занять	16
6. Плани практичних занять	17
7. Самостійна робота студентів	19
8. Індивідуально-консультативна робота	25
9. Методики активації процесу навчання.....	25
10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів.....	30
11. Рекомендована література.....	42
11.1. Основна	42
11.2. Додаткова	42
11.3. Ресурси мережі Інтернет	43

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"СОЦІОЛОГІЯ"**

**для студентів усіх напрямів підготовки
всіх форм навчання**

Укладачі: **Сасіна Людмила Олександрівна**
Стативка Ольга Миколаївна

Відповідальний за випуск **Дороніна М. С.**

Редактор **Хижняк Т. М.**

Коректор **Бриль В. О.**

План 2014 р. Поз. № 192.

Підп. до друку Формат 60 x 90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 3,0. Обл.-вид. арк. 3,75. Тираж прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*